

**Бўлажак шифокорларнинг медиасаводхонлик компетенцияларини
ривожлантиришнинг педагогик шарт-шароитлари**

Юнусов И.И

Андижон давлат тиббиёт институти

***Аннотация:** Ушбу мақолада тиббиёт олий таълим муассаларининг талабалари ўқув фаолиятида яъни Бўлажак шифокорларнинг медиасаводхонлик компетенцияларини ривожлантиришнинг педагогик шарт-шароитлари ҳақида фикр юритилган.*

***Калит сўзлар:** медиа, онлайн, оффлайн, визуал ва коммуникатив, медиа саводхонлик.*

Бугунги кунда талабалар медиадан жуда кенг ва фаол фойдаланмоқда. Улар ижтимоий тармоқларга уяли телефон орқали суратлар юборади, турли янгиликларга муносабат билдиради, доимий равишда виртуал маконда мулоқотга киришади. Агар катталар иш вақтини дам олиш вақтидан ажратишга мажбур бўлса, талабалар онлайн ва оффлайн тартибдаги фаолият ўртасига чегара тортиш заруратини ҳис этмайди. Глобал тармоқдан ёш авлод вакиллари дунёнинг турли минтақаларида яшайдиган инсонлар билан мулоқотга киришиш учун фойдаланади. Улар визуал ва коммуникатив маданиятнинг янги тоифаси вакиллари дир.

Медиа саводхонлик медиа функцияларини тушуниш, мазкур функцияларни амалга ошириш сифатини баҳолаш ва ўз-ўзини ифода этиш, шунингдек, ижтимоий жараёнларда иштирок этиш учун медиалар билан рационал ҳамкорликка киришишга урғу беради. Медиа саводхонлик ҳам, ахборот саводхонлиги ҳам ёшларда медиа ва ахборот маконида фойдаланилаётган технологиялардан қатъий назар ўзаро ҳамкорлик қилиш кўникмаларини онгли равишда шакллантириш ва ривожлантириш билан боғлиқ. Ушбу бир бирига боғлиқ бўлган соҳани турлича тушунтириб берувчи

иккита илмий мактаб мавжуд. Биринчи мактаб вакиллари ахборот саводхонлигини катта тадқиқотлар соҳаси сифатида кўришади. Иккинчи мактаб намоёндалари эса ахборот саводхонлиги медиа саводхонликнинг таркибида бўлиб, у анча кенг соҳа эканлигини илгари сурадилар. Аммо ЮНЕСКОнинг халқаро экспертлар гуруҳи нафақат медиа ва бошқа ахборот хизматларининг бир биридан фарқи, балки уларнинг ўзаро алоқадорлик нуқталарини ҳам аниқлаган[1].

Медиа саводхонлик соҳасидаги таълим турли фанлар кесимида амалга оширилади. Шу боис мавжуд ҳолат ва мақсаддан келиб чиққан ҳолда турли ёндашувлардан фойдаланиш мумкин. Масалан, медиа саводхонликнинг хавфсизлик, ижтимоий-ахлоқий, маданий ва технологик жиҳатлари билан боғлиқ кўникмаларни ўрганиш хусусида фикр юритиш мумкин. Медиа саводхонлик шаклланиши давомида талаба медиадан самарали ва хавфсиз фойдаланиши, шунингдек, ижтимоий ҳаётнинг муайян бир манзилидаги аҳволни адекват, касбий тарзда баҳолаши, мустақил фуқаролик позициясини шакллантириши, бунинг баробарида фуқаролик жамиятини барпо этишга кўмаклашиш кўникмаларига эга бўлади.

Албатта, талабалар медиалар билан ишлаши жараёнида зиддиятли ахборотга ҳам дуч келади. Бундай ҳолатларда муаллифда турли манбалардан ахборотни излаш кўникмасини шакллантириш муҳим аҳамият касб этади ва бу янги ахборотни талабаларнинг ўзида мавжуд билимлар асосида баҳолаш ҳамда тегишли нуқтаи назарни шакллантиришга замин яратади. Медиа саводхонликнинг бир нечта таърифи мавжуд. Биз “Медиа саводхонликнинг асосий жиҳати сифатида медиамухитга таҳлилий ёндашув, яъни уни танқидий қабул қилиш ва медиа воситасида ўзини ифода этиш”, деган таърифга таянамиз. Бу маънода бўлажак шифокорларда медиа саводхонлик компетенцияларини ривожлантиришда шаклланадиган куйидаги кўникмаларни ўз ичига олади.

1. функционал ва прагматик кўникмалар. у ёки бу ахборотнинг амалий фойдалилигини кўриш, эшитиш, тасаввур этиш, тушуниш ва намоёйиш

этишни билдиради;

2. танқидий таҳлил кўникмалари турли таҳлилий воситалардан фойдаланган ҳолда турфа медиаконтентни адекват тарзда талқин эта олиш, медиаматнни баҳолашни билдиради. Ушбу кўникмалар ранг-баранг медиаконтент ва жанрлар воситасида яхшироқ ривожланади;

3. эстетик ва креатив кўникмалар медиаматнни ижодий жиҳатдан англаш, яратиш ва талқин қилиш қобилиятини билдиради. Талаба мазкур кўникмаларни ўзида медиа-ресурслар яратиш орқали шакллантириши мумкин.

4. интерфаоллик кўникмалари медиа орқали мулоқот қилиш ва турли медиа-роллари бажариб кўриш қобилиятини кўрсатади. Мазкур кўникмаларни таълим ва амалиёт доирасида ривожлантириш мумкин. Интерфаоллик кўникмалари ўз фикри ва кўрсатмаларини ифода этишга тайёрлигини кўрсатади.

5. хавфсизлик кўникмалари мураккаб вазиятлардан чиқиш ва уларга дуч келмаслик қобилиятини намоён этади. Виртуал маконда хавфсизликка риоя қилишнинг муҳим кўникмаларидан хусусий маконни ҳимоялаш ҳамда керак бўлмаган контент ва мулоқотдан воз кечишни назарда тутати.

Медиасаводхонлик компетенциясига эга бўлиш учун бўлажашифокорларда қуйидаги медиакўникмалар шаклланган бўлиши зарур:

- ўз билимларини мунтазам ошириб бориш;
- ахборотларни тўплаш;
- уларни таҳлил қилиш;
- ахборотни қайта ишлаш ва уларни узатиш;
- муаммолар ва келишмовчиликларни ҳал қилиш;
- мустақил қарорлар қабул қилиш;
- ижтимоий-иқтисодий ҳамкорлик қилиш;
- илғор технологиялардан фойдалана олиш ва уларни амалиётга татбиқ

эти олиши талаб этилади. Шунингдек, у:

- олган билимларини амалиётга татбиқ эта олиши;

- кундалик ҳаётда қўлланувчи технологиялардан хабардор бўлиши;
- муаммо хусусида чуқур фикрлаш ва ўз билимини ошириб бориши;
- меҳнат жамоаси ва мутахассислар билан ҳамкорлик қила олиши;
- зарурат бўлганда қарорлар қабул қилиши;
- муаммоларни ҳал этиш ва янги фикрлар яратишда технологиялардан фойдалана олиши талаб этилади.

Зеро, медиатаълим талабаларнинг интеллектуал салоҳиятини ошириш билан бир қаторда дарс жараёнида талабаларнинг билим, маълумотнинг тез, тушунарли ва ёдда қоларли бўлишини таъминловчи таълим усули эканлиги билан ҳам муҳим ўрин тутди.

Фойдаланилган адабиётлар.

1. Catts, Ralph & Lau, Jesus, 2008.
2. С.Сулайманова, Я. Маматова. Ўзбекистон медиатаълим тараққиёти йўлида. Ўқув қўлланма.–Т.: «Extremum-press», 2015. – 94 б.
3. Усмоналиева Р., Аллаёров Т. Ўқитувчи медиакомпетентлиги – шахсий ва касбий ривожланишнинг муҳим омили сифатида.Замонавий таълим . 2015, 9
4. Луман Н. Медиа коммуникации. – М.: «Логос», 2005. –С. 280